

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Praxis parandæ, & habendæ concionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

sancti Patris, ut rei pondus addatur. Neque in singulis concionibus id fieri necesse est, nam aliquando, ipsa concio ex argumento habet aliqua his similia, quæ proposuimus, & tunc ab alijs nouis multiplicandis erit superferendum. Si verò aliqua admonitio haberet plura capita poterit vna pars in aliam concionem referuari.

Praxis paranda Concionis. Cap. XIII.

Quarto loco dicenda sunt aliqua, quæ industriam Oratoris Christiani requirunt circa praxim, quam tenere debet in ipsa concione tum paranda tum habenda, P. Franciscus Borgia tertius Societatis nostræ Præpositus Generalis vir eximie sanctitatis & prudentiæ, breuem instructionem pro concionatoribus reliquit, ex qua in hunc locum aliqua nos obseruatione digna retulimus. Quoniam igitur omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum, initium parandæ Concionis sumendum erit à fonte, per humilitatem ac sui notitiam, adhibendo examen aliquod conscientiæ, quia peccata solent intelligentiam impedire. Faciet ergo quod Ecclesiasticus monet. Pro delictis suis deprecabitur & fiet ei quod sequitur: Spiritu intelligentiæ replebit eum Dominus, & ipse tanquam imbres emittere eloquia sapientiæ suæ.

Hic. c. 15. Certa est Dei promissio. Si separaueris præciosum à vili, quasi os meum eris. Addet his orationem ad postulandam opem diuinam in re tanti momenti, quanti est frugiferam ac salutarem concionem parare. Non fidat suo ingenio nam Deus superbis resistit. Et Christus dixit, Confiteor tibi Pater quia reuelasti ea paruulis. Extat oratio D. Thomæ Aquinatis quam habere ante studia solebat, & hic maior vrget occasio & difficultas. Posset cum humilitate suam infirmitatem in re tam difficili confiteri. Quis ego sum ut possim librum signatum aperire? Nunquid ponunt vinum nouum in vtres veteres, qualis ego sum, & quis ego sum, ut ascendam in montem excelsum, ut euangelizem, ut exaltem vocem meam? Cum psalmista oret. Deus non est sermo in lingua mea, ideo illumina vultum tuum super seruum tuum, & saluum fac filium ancillæ tuæ. Apostoli orationi, & ministerio verbi instantes erant: & certe cum se præparaturus est, debet maxime instare ut audiat à Deo, aperi os tuum & implebo illud. Posset Hymnum Spiritus sancti recitare ad eius honorem, & æterno Patri nomine filij

A Deo principiu sumendum.

Ecc. c. 39.

Hic. c. 15.

Matt. 11.

filijs sui supplicare commemorans, filium ipsum nobis promittere. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, *Io. 16.* & iterum quanto magis Pater vester dabit spiritum bonum petentibus se.

Secundo, Si est explicaturus Euangelium, legat attente ipsam & notet diligenter sensum Historicum, advertat sententias, & modos dicendi & verba omnia, nam singule voces à Spiritu sancto sunt. Si est concionaturus super aliquo themate, primo consideret sit ne accommodatum solennitati eius diei, & auditoribus, & quid continèat, Eodem modo de materia si quam est tractaturus num conveniat loco, & auditoribus, vt intelligat statum suæ quæstionis id est id quod tractaturus est, num genus auditorum postulet tractari in genere viæ purgatiuæ, an illuminatiuæ, seu perfectæ. Nam cum eadem res multis modis tractari possit, error est suas quasdam quamuis pias, & acutas meditationes, reconditas, quæ apud doctam concionem Religiosorum aptissime proferrentur, ad populum rudem afferre qui non perficiendus est statim, sed vitijs grauibus purgandus est primum. Itaque primo loco diligentissime laboret in materiæ delectu, ex hoc enim nascitur qualitas futuræ concionis, vt cum fructu fiat, vt facile vel cum difficultate pareatur. Seligat materiam quæ non sit infructuosa, non humilis omnino, non à communi sensu remota, non sterilis, & affectuum expers, sed sit digna cognitu, moralis popularis copiosa, affectuum capax.

Consideret Euangelium, vel materiã.

Videat apud quos dicendum sit.

Legat commentarios.

Tertio, Deinde conferat se ad commentarios magis laudatos, qui de illo Euangelio loquuntur, vel authores qui thema, vel argumentum sibi ad dicendum propositum tractant. Adde si quos habet communes locos, siue sua industria, siue aliena collectos, consulat præcipuè Sanctos Patres, videat indices bibliorum, scripturarum concordantias, si quid minus intelligit doctos viros si suppetunt audiat quid ea de re dici possit. Noui ego eximium, & vtilem concionatorem, qui multos annos salubriter est concionatus. Hic aliquando proponebat quæstionem, aut communem locum inter aliquos ex nostris patribus, ut quisque diceret quid in ea re sibi occurreret & ex his commode ad concionem multa vtilia colligebat. Neque vero omnia quæ inuenerit etiam apud Sanctos Patres sibi esse dicenda existimet. Non pauca enim eo tempore quo sacri Doctores scripserunt, necessario dicenda erant, quæ hac tempestate vtile non esset afferre.

Quarto,

Colligat &
scribat, quæ
inuenerit.

studium
amplius
faciat

hinc ita
-mab 200
-22 200

Quam sit ne-
cessaria me-
ditatio rerû.

Thren. 1.

Primum sibi
prædicet Ora-
tor.

Quarto, dum se parat, scribat, & coaceruet sylvam rerum, quamuis sine ordine, prout ei inter studendum obijciuntur, & quæ cogitando sedens aut deambulans ipse inuenerit, præsertim colligat quicquid ex patrum Sanctorum lectione poterit, nam hæc habent plus momenti, & grauitatis, & spiritus. Estque desiderandum, ut sit ita ex patribus concinnata concio, ut possit dici non estis vos qui loquimini. Non id dico ut aceruum autoritatum accumularet, quas recitet ut aliqui faciunt ad ostentationem, potius doctrinæ, vel memoriæ suæ, quam ad auditorum profectum, sed ut ea quæ dicit fere sint ex Sanctorum Patrum doctrina potius deprompta. quam ex ipsiusmet ingenio nata quamuis ut alibi monuimus necesse non sit latino Sermone omnes Patrum sententias recitare.

Rerum Meditatio. Cap. XIV.

Quinto post paratam diligenti studio hanc rerum sylvam, superest altera non minoris momenti industria, quam ea sit quæ in studio & lectione posita est. Ea vero est collocanda in meditatione eiusdem Euangelij, & earum rerum de quibus habendus est sermo. Quæ in re concionatori est imitandus Elias qui serue lignorum parata, & hostia superposita ad sacrificium peragendum, se se ad orationem conuertit, & Deum exorandum ut ignem de Cælo mitteret. Curandum est inquam ut in meditatione exardescat ignis, & primum omnium ipsummet Concionatorem inflammet, ut possit cum Hierem. dicere: misit ignem in ossibus meis & erudiuit me. Sciat sine hoc igne cibos, quos est propositurus fore crudos, & inspidos, nec facile conuertendos in alimentum eorum qui audient.

Magnum interuallum esse dicebat in quadam Epistola B. Pater Xauerius inter vibrantem animi viribus meditata, & seigniter ex memoria conquisita promentem. Et quoniam hæc solertia ad nostrum negotium plurimum valet, aliquanto planius explicabo. Arbitror enim non minus curæ in hoc quam in ipso studio poni debere.

Prodest hæc meditatio, Primum ipsi Concionatori, ut sibi prius prædicet quam alijs. Solebat Alexander Macedo prælium cum hoste iniciturus, prius animum acuere, & ad arma inflammare lectione aliquorum versuum, in quibus bellum describeretur. Planè Concionator ita hoc ministerium exerceat debet, ut maximo, ac primo loco existimet sibi applicanda, deinde

deinde alijs, quæ docturus est, ne quis obijcere ei possit, qui alios doces, te ipsum non doces? Quis autem credat alijs persuasurum, qui sibi ipse non persuadeat? Gregor. Rector, ait, si quædam sibi deesse considerat, non oportet ut ab eorum prædicatione conticescat: locus quippe exigit, ut loquatur. Verbis ergo suis seipsum conveniat; & si non idè loquitur, quia non operatur, idè operetur, quia loqui compellitur. Ad bona, de quibus Auditores admonet, se quoque pariter inflammet, ut ipse simul discat in opere, quod per eum loquitur veritas in prædicatione. Sæpè enim quod viuendo nescimus, compulsi loqui loquendo discimus.]

Secundo, valde utilis erit hæc meditatio auditoribus, quia tunc ex abundantia cordis os loquitur, ac multo melius Prædicator in oratione, ac meditatione discet illa, eadem quæ ex libris, ac studio colligere potuit. Aliter loquitur qui redit è scripto verba, aliter qui ex cordis affectu profert. Ille frigide agit, hic ex Spiritu sancto mouente, & cor, & linguam. Illius oratio ad solas aures peruenit, huius sermo cordis arcana penetrat. Illius verba sensum delectare possunt, huius mentem afficiunt. Vtrumque hoc membrum à me propositum verba D. Chrysof. benè confirmant. Sicut (inquit) stomachus accipiens cibum, eum in semetipso coquit, & per totum corpus dispergit, sic & Sacerdotes accipiunt scientiam sermonis, per scripturas ex Deo, & excoquentes eam in se, id est tractantes, & meditantes apud se, vniuerso populo subministrant. Et sicut stomacho subministrante vnumquodque membrum suscipit nutrimentum, & conuertit illud secundum suam naturam, sic Sacerdotibus in Ecclesia loquentibus, verbum omnes suscipiunt, vnusquisque autem conuertit illud secundum proprium cor. Illud præterea ex hæc meditatione emolumenti habebit, quod aliqua succurrent meliora quam prius cogitauerat, vel inuenerat, vel meliori modo explicanda, quæ notare postea poterit ne excidant è memoria. Origenes explicans quid sit, quod inter animalia immunda, & vetita enumerentur ea, quæ non ruminant, & non diuidunt vngulas, sicut etiam immundum erat quod diuidit vngulas, sed non ruminat ut camelus: talis, ait, est Concionator, qui habet multas subtilitates, ac diuisiones, si non ruminat meditando gibbosus est, & nihil efficiet. Et forte hæc est vna euides differentia inter bonos, & malos Concionatores, quod aliqui

Hom. 21. in
Ezech. sub
figura.

Secundo, ex
abundantia
cordis os lo-
quitur.

Hom. 38.
in cap. 21.
Matth.

Hor. 7. in
Leuitic.

Meditatio
hæc fit pra-
ctica, & affe-
ctiua.

in pronunciandis aliorum scriptis occupantur, vel componen-
dis eloquenter declamationibus suis, alij assidui sunt in medi-
tatione eorum quæ ad fructum tendunt animarum, vt & ipsi
diuina mysteria prius deuorent, quemadmodum Ezechiel suū
librum, & intra se calore diuino amoris concoquant. Deinde
cum efficacia & fructu alijs communicent. Hæc meditatio de-
bet esse practica & affectiua, id est, vt ad actionem, & affectum
referatur, vt se ipse Concionator extimulet ad maiorem per-
fectionem, mortificationem, zelum animarum, & ipse afficiat-
tur, ac sentiat in se quod alijs debet offerre, conuertens quo-
dammodo cibum mansum, ac bene digestum in lac, quod cum
paruulis in Christo communicet, concionaturus de grauitate
peccati, de Mundi contemptu, de amore Christi, de beneficijs
Dei, ipse prius eadem meditando penetret, & in succum con-
uertat suum, quam proferat. In hæc ipsa meditatione ex re-
bus de quibus agendum erit, colligat Dei, & Christi attri-
buta, potentiam, beneficentiam, benignitatem, sapientiam,
prouidentiam, bonitatem, misericordiam, iustitiam, charitatē.
Varios etiam virtutum fructus, fidei, spei, charitatis, pœnitē-
tiæ, humilitatis, puritatis, quæ facillè erit inuenire in quolibet
Euangelio. Ponderet apud se, & sententias, & verba, & quis
dicit, quo tempore, ad quos, in quem finem. Multa hoc modo
mysteria sese prodent meditati, & quasi subiecto igne odo-
ratos liquanti flores, succus pretiosus, ac purissimus effluet.
Imaginetur sibi Christum adesse, seu verba loquentem audiat,
seu mysteria & opera patrantem intueatur. Notet minas ad
terrendum, consolationes, & promissa, ad confirmandum se, &
alios. Si ad finem meditationis senserit peccatorum suorum
dolorem ac desiderium pro Christo etiam mortem oppetēdi,
intelligat esse fructum bonæ orationis. Si Deo placuerit nouū
aliquod lumen ei communicare, vt dicitur: Declaratio ser-
monum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis, humi-
liratis hinc occasionem sumat, & Deo gratias agat. Si verò
noua luce non sit illustratus, ea quam ex studio perceperat sit
vltus fuerit, etiam sua bona Deus augebit.

Psal. 118.

Com-

Exo, ex omnibus quæ studio notauit vel lectione, aut meditatione percepit, Concione accuratè formabit, sèligens ex tota illa sylua quæ vtiliora, & ad rem magis pertinentia videbuntur, eaq; ad tria vel quatuor ad summum capita reuocabit, alia possunt, vel in aliud tempus omitti, vel esse vsui exordio, epilogo, amplificationibus, mouendis affectibus. Ita fiet quod S. Paulus monet, vt rectè tractet, seu, vt Græcè est, rectè fecerit sermonem veritatis, id est, vera à falsis, vtilia à curiosis & inanibus, aliena à proprijs secernat. Det operam vt Concio bonum habeat ordinem, & methodum. Est namque ordo, vt liber, ad memoria subsidium, plurimum etiam ornamentis afferens concioni, & adiumentum dicenti, tum audientibus: Còfusa, & indigesta rerum moles perturbat omnes, & parit etiam quandam ariditatem. Deus in ipso mundi exordio, primum rerum omnium materiam creauit, cui similis est illa rerum sylua, quam Concionator congescit. Inde verò sicut Deus cuncta suo ordine distribuit, ita Orator suis quæq; locis disponat necesse est. Quod si non statim succurrat ordo, ac dispositio, non despondeat animum, sed relegat semel atque iterum, versetq; animo quæ collegit, quia diligenter, & sine anxia sollicitudine secum agitati facile occurrerit. Nos in secunda parte de dispositione diximus.

Inuenta dispositione, ac taxi, annotet quid in singulis capitibus sit collocandum, animaduertendo an ea quæ collegit sufficiant, nec ne, vel alia sint inuenienda, an ad rem propositam faciant, vel sint duriora, & extorta. Laboret in argumentorum inuentione, quæ sint magis accommodata ad tria illa orationis officia. Percurrat mente, & consulat locos tam topicos, quam Theologicos, & qui sunt proprii illi concioni quam tractat, eaq; argumenta rectè distribuat, & vt suis locis aptentur videat. Loca prophetarum prudenter, & aptè citata habent magnam vim, præsertim eorum querelæ contra peccatores. Postea quæ summatim annotauit, poterit adhibita elocutione aliqua dilatare, afferendo argumenta, & argumentationes, & suis locis amplificationes, ac scripturarum expositiones, prout alibi a nobis dictum est: quod vel fieri breuius potest, vel copiosius. Illud apud se omnino statuatur, nolle se alligari verbis. Rectè enim monet D. August. Versandum est, inquit, aliquando Oratori multimoda varietate dicendi, cum aduertit nonat *Christ.*

Argumenta ad probandum.

Lib. 4. c. 10.
de doctrina

D d d 2 esse

esse intellectum quod dicebatur, hoc autem ait non esse in potestate eorum facere qui preparata, & ad verbum memoriter retenta pronuntiant.

Noua consideratio.

Post prædicta adhuc adiungerem quendam nouam considerationem eiusdem concionis, tam rerum quam verborum, vt adhuc melius omnia inspiciat, & exactius aduertat, an aliqua propter obscuritatem possint in alium sensum ab improbis trahi. An sufficienter sint explicata, & confirmata, quibus modis poterit cum maiori emphasi, ac fructu loca Scripturæ, ac Patrum exprimere. Siquidem non est facile ex improviso inter concionandum id bene præstare, si prius non cogitauit. Salomon certè testatum reliquit: Cunctæ res difficiles non valet eas homo explicare sermone. Notabit modum, & verba quibus vtetur, maximè in arguendis vitijs, ne quemquam offendat, phrasas quibus res aliqua enuntiarì debet. Nò minus studij ponat in rebus, ac verbis, vt expendat quæ tacere debet, quam quæ dicere, & omnia verba sint ad rigorem scholæ Theologicæ librata. Animaduertat loca in quibus affectus magis mouendi sunt, quo in loco magis sit ei immorandum, tanquam vtiliori. Videat nunquid sit ex concione parata prætermittendum. Sæpè enim plura parantur, quam possit tempus suppetere ad omnia commodè explicanda. Itaque necesse est ante statuere quid refecandum, ne si inter concionandum id præterit, aut perturbetur, aut meliora abscindat.

Compositio exordij.

Vltimo loco cogitandum de exordio, quod ex visceribus causæ erudum est, aptiusq; post parata cetera quam in principio sese offeret, tum de Epilogo cogitet qui fiet per enumerationem, vel amplificationem, secundum ea quæ suo loco diximus. Inueniat eximium aliquod dictum, vel exemplum, quo primam partem bene concludat, quod si velis accommodare quæ dicta sint ad eleemosynam petendam, videat ne accommodatio sit inepra, longius accersita, vel ridicula, simulq; præmeditetur aliquid quod possit animos auditorum ad liberaliter erogandum mouere. In principio secundæ partis videat quid sit ponendum, vt renouet attentionem, & releuet animu auditoris fatigatum, & quod dixi de primæ partis vltimo dicto, multo magis curandum est de vltimis verbis secundæ partis, vt auditores discedant cū aliqua graui sententiâ, quam memoriæ insigant, & conseruent ad fructu ex concione percipiendum. Concione ita paratâ tempestiuè memoriæ mandet, neque redigi se in angustias temporis ita patiat, vt cogatur vim afferre

afferre memoriz . Nam vehementer id defatigat mentem, ac spiritum arefacit, & vigorem, ac necessarium ad alacriter & nervosè agendum habitum imminuit.

Ante Concionem, in ipsa, & post Concionem quid faciendum.
Cap. XVI.

Pridie concionis, ad deuotionem excitandam vtile erit aliquam poenam assumere, ieiunium, vel abstinenciam, aut flagellu, aut humile quiddam . Oratio dein matutina ante concionem poterit esse de materia predicanda, vt ad se referat, quæ alijs persuadere in animo habet . Hæc planè sunt arma, quæ Christus Apostolos docuit, vt ab alijs demonia eijcerent. Hoc, inquit, genus demoniorum non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione, ieiunij nomine, quamcumque corporis afflictionem amplectens. In suis orationibus memor sit earum precum, quas Christus morti proximus ad Patrem fudit, nõ solum pro eis, quos secum habebat Apostolis, sed etiam pro omnibus qui credituri essent per verbum Apostolorum, & omniũ qui Euangelium predicaturi essent vsque ad finem mundi. Hæc oratio, filij dilectissimi, non poterit nõ esse Patri acceptissima pro his oblata, qui præsentem audituri sunt Concionem. Seipsum commendat sanctissimæ Trinitati, Patri memoriam, Filio intellectum, Spiritui sancto voluntatem. In sacrificio Missæ precetur vt diuinum verbum, & sibi, & alijs fructuosum existat . Cum proxima instat hora concionis dirigat orationem ad Spiritu sanctum, B. Virginem, Angelum suum Custodem, & alios custodes Angelos eorum qui concionem audituri sunt, vt causam suorum, qui sibi commissi à Deo sunt iuent, & suppleant ipsi quod sibi defecerit, & ad sanctos suos Patronos. Est admonitio D. August. Ipsa hora, inquit, accedens priusquam exerat proferentem linguam ad Deum, eleuet sicentem animam, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat.] Et ibidè cap. ultimo affert exemplum Esther, quæ allocutura Regè pro salute populi temporali, orauit vt congruum, & compositu sermonem in os eius daret; quãto magis id facere debet, qui pro æterna salute hominum in verbo, & doctrina elaboraturus est. Item inter orationes D. Ambr. ad populũ habitas, hæc preces habetur, Obsecro Domine, & suppliciter rogo, da mihi semper humilem scientiam, quæ edificet, & da mitissimam, & sapientè eloquentiam, quæ nesciat inflari, & de suis bonis super fratres extolli.

Ante Concionem præparatio.

Lib. 4. cap. 15. de doctr. Christi.

Orat. 3.

D d d 3 extolli .

extolli. Pone, quæso in ore meo, verbum consolationis & adificationis, & exhortationis per Spiritum sanctum tuum, vt bonos ad meliora valeat exhortari, & eos qui peruersè gradiuntur ad tuam rectitudinis lineam reuocare verbo, & exemplo, sint verba quæ dederis seruo tuo tanquam acutissima iacula, & ardentes sagittæ quæ penetrent, & incendiant mentes audientium ad timorem, & amorem tuum. Sicut & S. Chryso. ponit orationem quam habeat, qui se ad legendum parat vel ad audiendum in hæc verba: Domine Iesu Christe aperi oculos meos, & aures cordis mei, vt audiã eloquia tua, & intelligam, & faciã voluntatem tuam, Domine, quia incola ego sum in terra, ne occultaueris à me mandata tua, sed reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua, in te enim speravi Deus meus, vt tu cor meum illustres. Ecclesia in sacro antequam recitet Euangelium orat. Munda cor meum, & labia mea omnipotens Deus, & quæ sequuntur. Itemq; debet Christianus Orator etiã pro Auditoribus orare, sicut & populus pro se, & pro ipso à quo est verbum Dei accepturus, quia sine Dei spiritu non poterunt, qui audiunt moueri ac persuaderi, prædicante Paulo nemo credidit præter Lydiam purpurariam, cuius Dominus aperuit cor, intendere his quæ dicebantur à Paulo. Quare ipse D. Paulus orat, pro se orationem fieri, vt Deus aperiat ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi. Est autem ostium ipsa voluntas, quæ per peccatum clausa & obstinata aperitur, cum pulsanti Christo per verbũ Dei aures, & auditum præbimus. Huc facit illud D. Leonis, qui vt excitaret populũ, vt pro se oraret, ait, Ad commune pertinet lacrum, si potueritis me habere deuotũ, quia vestra impenditur ædificationi quicquid nostræ tribuitur facultati. Persuasum sibi habeat quod nemo de Deo sine Deo bene loquitur, siq; ad dicendum ascendat sine precibus, non speret tanto se muneri satisfacturum. Refert Plutarchus, Periclem vnum ex magnis Oratoribus ad dicendũ timidè accedere solitum, & non priusquam Deos precatus esset, ne quod verbum sibi excidere paterentur quod possit auditoribus offensionem asserre. Nobis qui Deum verum, & vnum colimus, quibus tanto maius periculum imminet quanto æternitate tractanda negotia quid igitur studij in ope diuina imploranda ponendum erit? Oret etiam Deum vt à se auferat omnem spiritum ambitionis, & repleat cor feruente spiritu, quo sic afficiat alios. Accedat cum magna fiducia in Deũ

*Ser. de pati & consu
mat. seculi.*

Act. 16.

Coloss. 4.

*Serm. 2. de
pass.*

*Exemplum
Periclis.*

fidens

tium, siue ob strepitum qui interueniat, siue ob aliam quamcumque causam, & habeat quamdam potestatem ac libertatem, vt etiam si memoria labatur non significet se commoueri. Si enim turbetur animus, omnia male cedent, & auditores rem animaduertent, quæ eos alioquin fefellisset. Quarto, cum inter concionandum sentit se frigide & languide agere, tacite erigat mentem ad Deum, & opem imploret, vertat se ad sanctissimum Sacramentum, vnde poterit spiritum, ac feruorem attrahere. Ex ijs quæ tractat ad sese relatis, siue ex aliquo Scripturæ loco, qui incidat conetur si possit aliquem deuotionis ignem elicere. Excitiat se, sumat animum & vires intendat, ad Deum, ad Christum, ad Sanctos, ad animam suam, ad auditores orationem per aliquam apostrophem conuertat. Quinto, quando in pronunciando aduertit se vti voce, vel violenta, vel in cantum abeunte, vel nimis præcipiti, vtatur sua libertate, nec sinat se arripi dicendi impetu quasi torrente. Interquiescat nonnihil ex aliqua occasione, interponat interrogationem, vt si dicatur: Num satis accepistis quæ dicta sunt? quid ad hæc dici potest? & similia. Vtatur transiitione aut narratione, aut alia industria quam vsus cuius aperiet, & inde ad familiarem suam vocem se recipiat. Sexto, si quod inter dicendum inconsiderate verbum excidat, vbi primum aduertit, addat aliqua quibus explicet melius, vel corrigat, aut mitiget quod dictum est, neque differat in aliam concionem, tum quia non iidem redeunt semper auditores, tum quia tunc facilius corriget, nec lapsus admodum apparebit. Non sit turpe Oratori nostro dicere ad auditorem suum, quod August. præmittit in prohemio librorum de Trinitate ad suum lectorem, Si quid veri comprehenderis, existendo non est meum, at intelligendo, & amando, & tuum sit & meum. Si quid autem falsi conuiceris, errando fuerit meum, sed iam cauendo, nec tuum sit, nec meum.] Septimo, cum videt sibi tempus non suppetere ad omnia quæ parauit dicenda, vel quia in primis capitibus diu immoratus est, vel alia de causa, sit contentus summatim attingere quæ reliqua ex propositis erant, & differre in aliud tempus, vel aliam concionem, ne iustum concionis spatium cogatur excedere. Octauo, quando sentit se ad dicendum valde impeditum, vel ineptum, quod aliquando solet contingere, vel ex malo corporis habitu, vt si pituita voci, & locutioni impedimento sit, aut aliud simile, vel ex Dei voluntate sic permittetis in utilitatem Concinatoris citius

Feruoꝝ in dicendo.

Corrigat quod male dixit.

Si ineptus abruptat concionem.

citius concionem absoluat. Præstat enim maturè dimittere concionem quam inepte tenere, & contra naturam niti. Præfertim quod ipsimet auditores impedimentum ferè animaduvertunt, tacitiq; iudicant esse cessandum: & facile est in secunda parte sermonis post eleemosynas collectas sermonem concludere. Post omnia absoluta optimum est, vt statim sublata ad Deum mente, offerat illi laborem suum, contestans se quidem seminasse, cæterum ipsius Dei esse dare incrementum, ac proinde roget vt ipse gratia sua benignitate irriget, tum ad suum, tum ad populi fructum. Vbi redierit domum, bonum videtur consilium Haymonis in illa verba: Piscatores descenderant, & lauabant retia, Qui verbum Dei loquitur, ait, aliquando quodam puluere iactantia inquinatur, ideo necesse est, vt prædicatione expleta, quod inquinatum est abluatur. Vtile erit petere à Deo cum vera cordis humilitate veniam commissorum defectuum. Si sentit aliquam vanæ gloriæ tentationem quod sibi videatur benedixisse, & habere applausum populi, memor sit, Dei esse non suum si quid bene sit gestum, & donum concionandi esse à Deo cogite. Multos in die iudicij dicturos, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, qui audient, nescio vos. Agnoscat se multa peccasse, seq; ponat in numero eorum qui multa dicunt, & pauca faciunt. Deus per coruos carnes Eliæ dedit, sic per malum Concionatorem aliquos pascit. Sampson ex mandibula Asini potum recepit, & timendum ne audiat, Serue nequam ex ore tuo te iudico. Etiã Deo gratias agat, quod se indignum dignetur suo fauore protegere, & vti opera sua ad tale ministerium, ad tam excelsam finem. Si abiectionis animi tentationem senserit, quod ei concio non successerit, dicat se fecisse quod fecit ex obedientia non ex sua voluntate. Id euenisse quod debebatur imbecillitati suæ: mirandum potius si quando aliter eueniat. Vel dicat vt quidam eximius Concionator, qui licet communiter optimas conciones haberet, cum tamen, sic Deo volente nonnumquam male cederent, rogatus cur ita eueniret? Respondit: Non mihi plus datum est à Deo. Potest etiã humiliter existimare sapè Concionatorem cum sibi minus placuit, plus alijs placuisse, sapè etiã è contra omnino cadere. Vtro autem modo contingat Dei arbitrio sese modestè subijciat. Conducit etiã hic obseruare, quod B.P.N. Ignatius docet in oratione seruandum, vt absoluta Concione post aliquantum temporis Concionator secum ipse dispiciat, quomodo res successerit,

Post concionem.
Offerat Deo,
& oret.

Petat veniã.

Humilitas.

centrit, & si quidem male, inquirat causas, & adhibeat in-
postremum remedia, si verò bene, notet modum quem deinceps
sit obseruaturus. Hac ratione ipse in dies seipso melior euadet.

*Quomodo se gerat Christianus Orator in Quadragesimalibus
Concionibus.* Cap. XLVI.

Vamuis ea quæ hæcenus de Christiani Oratoris officio
dicta à nobis sunt, satis esse videantur, vt quisq; intelli-
gat quomodo se gerere debeat in concionibus Quadragesima-
lis ieiunij, placet tamen aliqua de his subijcere aliquantoidi-
stinctius. Cum enim magni laboris opus sit per quadraginta
dies in palestram, & in arenam singulis diebus descendere, &
spirituale certamen contra acerrimos hostes exercere, quàm
esset, vt tanto labori par etiam fructus responderet. Quemad-
modum autem Dux aliquis longa obsidione ciuitatem circum-
dans, aut arcem, & bellica tormenta continuo admouens, non
cessat quoad tandem expugnet, aut hostes sese dedant; ita
planè hæc spiritualis, & quotidiana obsidio, deberet tandem
flagitiosos profligare, & scelus à arcem euertere, vt Hiericon-
tina olim mœnia, vbiis Sacerdotum personaribus corruerunt,
frustra alioqui laboratum, frustra sudatum, si scelus quod ex-
pugnandum fuerat, finita obsidione, vt ante grassetur, &
regnet. Et sanè non tam mirandum quam dolendum est, cum
sæpè vna in ciuitate multi occupentur, verbi Dei satores, su-
doribus eorum tam multis, paucos manipulos in horreum
Domini comportari. Nimirum verendum est vehementer, ne
non solum in causa sit obstinatio auditorum, sed & Conciona-
torum inepti, inanis gloria, pecuniarum cupido; dum sui cõ-
modi, & plausus, & concionis frequentanda causa, magis ea
prædicent, quæ curiosis auribus satisfaciant, quam ad odium
malæ vitæ, & morum correctionem adducant. Deniq; aliqui
sine spiritu, sine zelo, sine charitate loquuntur. Ne igitur diui-
ni verbi pereat fructus, & Concionator loco mercedis, quam
sperare debuerat, seueram loci male occupati, talentiq; si non
absconditi, at proiccti rationem reddat Deo, molestum videri
non debet, si summa quadam capita, in vnum locum congesse-
ro, & in memoriã reuocauero. Antè omnia finis, & scopus de-
signandus, & statuendus, ac penitus figendus antè oculos est.
Modo comparauit Concionatorem in quadragenario opere
Duci obsidenti arcem, iquar nunc similem dicere artis medica
studiofis,

Finis, ac in-
tentio.